

Mehmet Tütüncü, CORPUS OF OTTOMAN INSCRIPTIONS FROM ALBANIA AND MONTENEGRO, Türk ve Arap Dünyası Araştırma Merkezi / Research Centre for Turkish and Arabic World, Haarlem, 2017., 308 str.

Ugledajući se na Kulturnu revoluciju u Kini albanski komunistički diktator Enver Hodža (Enver Hoxha) je 1967. godine odlučio da se svi vidovi vjerskog života u Albaniji zabrane i da se zgrade u kojima se vrše vjerski obredi imaju preurediti ili porušiti. Ova odluka se odnosila na sve vjerske zajednice u Albaniji, na muslimane, katoličke i pravoslavne kršćane i na pripadnike bektashijske zajednice. Kao posljedica ove odluke nepovratno su uništeni mnogi vrijedni spomenici osmanske arhitekture u Albaniji. O hirovitosti, ili bolje kazano, zaslijepjenosti albanskog diktatora komunističkom ideologijom možda najbolje govori slučaj Balizade Hasanove džamije u Elbasanu. Nakon što je 1965. godine završena njena fina restauracija ona je već 1970. i 1971. godine skoro potpuno srušena. Od rušenja vjerskih objekata su u manjoj ili većoj mjeri izuzeti Gjirokastra, rodni grad Envera Hodže, Berat i Kruja. Ove godine se navršava pedeset godina od donošenja te odluke i nju je uzeo Mehmet Tütüncü, direktor Centra za istraživanje turskog i arapskog svijeta u Haarlemu u Nizozemskoj, kao povod da objavi više od stotinu osmanskih natpisa na građevinama i nadgrobnim spomenicima na području koje on naziva osmanskom Albanijom (današnja Republika Albanija uključujući Bar, Ulcinj i Podgoricu u Crnoj Gori) koji potječu iz perioda od 1447. do 1912. godine. Većina natpisa je urađena u kamenu, neki u drvetu, a neki su sačuvani na crtežima, slikama i u rukopisima. Knjiga sadrži 109 natpisa s područja Republike Albanije (str. 17-249), 5 natpisa koji se nalaze u Istanbulu na nišanima Tepedelenli Ali-paše, njegova tri sina i jednog unuka, pogubljenih zbog pobune protiv osmanske vlasti (str. 251-262) i 21 natpis s područja današnje Crne Gore (str. 263-299). Autor je dio natpisa poredao hronološki, a u drugom dijelu monografije natpisi su dati prema mjestima gdje se nalaze. Uz svaki natpis navedena je godina iz koje potječe (osim onih gdje to nije bilo moguće utvrditi), mjesto gdje se sada nalazi i materijal od koga je izrađen. Autor također, gdje je mogao, daje i historijski kontekst nastanka natpisa. Za bosanske historičare arhitekture osmanskog perioda interesantno je da autor pojedine građevinske detalje džamije u Rusanu kod Delvina (Delvinë) dovodi u vezi s nekim džamijama u Bosni navodeći konkretno džamiju Handaniju u Pruscu (str. 116). Radi se o zanimljivoj publikaciji, ali ima i elemenata koji zaslužuju vrlo ozbiljnu kritiku. To se najprije odnosi na lošu redakciju teksta i moglo bi se kazati razočaravajuću transkripciju natpisa. U transkripciji vlasti-

ta imena se daju često s početnim malim slovom, ponekad je jasno naznačena perzijska genitivna veza, a ponekad naprosto izostavljena, u nekim natpisima su naznačeni dugi vokali, a u nekima ne. Pojavu ove monografije ipak treba pozdraviti prije svega zbog toga što je autor, uzimajući ovu tužnu godišnjicu kao povod, vjerovatno želio skrenuti pažnju na značaj zaštite spomenika islamske, odnosno osmanske kulture na Balkanu.

Nedim Zahirović